ŞEKER Sanayine Emek Verenler,
Kültür, Sanat Bülteni…

ASIRLIK TAT

26 Kasım 2026
100.Yıl ÖZEL BÜLTEN

TÜRK ŞEKERİ YAŞINDA **100**

ATATÜRK Alpullu Şeker Fabrikasında, 20.Aralık.1930

BAŞLARKEN…
Başlangıçlar kolay olmaz, doğrudur. Çünkü, önce zihinlerde başlamak ve yapabileceğine inanmak gerekir.
Tıpkı bir asır önce, ilk Türk Şeker'ini küçük ipek keseler içinde Atatürk'e gururla sunan duayen **NURİ ŞEKER**'in başarma inancı gibi…

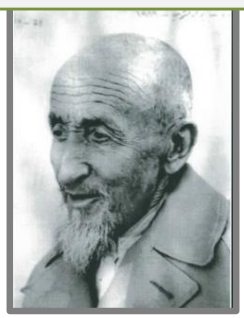

Turan VELDET'in kaleminden…

ŞEKER EMEKLİLERİ YALNIZ DEĞİLDİR…
- DERNEĞİMİZİ TANIYOR MUSUNUZ?
- HENÜZ ÜYEMİZ DEĞİL MİSİNİZ?
- DERNEĞİMİZ NELER YAPIYOR?

Şeker Ailesine Katılın,
Tarihimize Birlikte Sahip Çıkalım…

BAŞLARKEN...

Başlangıçlar kolay olmaz, doğrudur. Çünkü, önce zihinlerde başlamak ve yapabileceğine inanmak gerekir.
Tıpkı bir asır önce, Cumhuriyet'in ilk günlerinde, her zorluğa karşı inatla başlattığı mücadelenin ilk meyvesini alıp ilk Türk Şeker'ini küçük ipek keseler içinde Atatürk'e gururla sunan duayen NURİ ŞEKER'in başarma inancı gibi.

Bildiğiniz gibi, 1926 yılı 26 kasım günü Türk Şeker Sanayi'nin doğum günüdür.
Yüzüncü yaş günümüzü kutlarken, Nuri ŞEKER, Kazım TAŞKENT, Muammer TUKSAVUL, Baha Esat TEKAND başta olmak üzere, Şeker Sanayi tarihini yaratan tüm büyüklerimize ve; "**30. Yılında Şeker Sanayii**" adlı büyük eseri ile bu tarihi yazarak gelecek nesillere aktarımını sağlayan Turan VELDET büyüğümüze de saygı ve minnetlerimi sunuyorum.
Osman BOZOK, Ömer ALP, Nazım TAYGUN ve burada adlarını sayamadığım tüm büyüklerimizi de unuttuğum sanılmasın. Bundan böyle de bu değerlerimizi, eserleri ve sanayi'mize katkıları ile uzun uzun tanıtmaya çalışacağım.

***

Cumhuriyet'imizin 100ncü yılı 2023'te, amatör bir ruhla emekli dostlar ve yakınlarından derlediğim fotoğraflarla "***Hayata TAT Katanlar"*** adıyla yaptığım çalışma ile, 1954 yılından 2000'li yıllara uzanan dönemde sanayimize emek vermiş yüzlerce büyüğümüzü bir albüm kitap'ta bir araya getirmeye çalıştım.

2023 kasım'da bu çalışmamı; Kurucu ve Yayın Kurulu üyesi olduğum Derneğimizin logosu ve başlığı ile basılı olarak, kişisel olanaklarımla az sayıda dosta ulaştırabildim. Şu anda derneğimiz internet sitesinde tüm dostlara dijital olarak pdf formunda sunmaktayım. (www.sekeremekli.org.tr internet sitemizde sağ alt köşede "Dosya İndirme Panosu").

Bu 3 yıl önceki çalışmama ***Hayata TAT Katanlar*** başlık seçimimin, büyüklerimizi, hayatımıza **TAT** katan değerlerimiz olarak nitelememin; TürkŞeker Genel Müdürlüğü'müzün 100. Yıl için hazırladığı belgesel film için kullandığı "**Cumhuriyet'in Tadı**" ve "**100 Yıldır Ülkemize Tat veriyoruz"** sloganlarına esin kaynağı olduğunu görmem beni bir kez daha cesaretlendirmiştir.

Bugün de; **Şeker Sanayi'mizin 100ncü yaş gününde** bu kez de '***ASIRLIK TAT***' adlı çalışmam ile karşınızdayım. Şimdilik dijital ortamda, aylık veya üç aylık aralıkla sizlerle buluşmak arzusundayım. İlgi ve desteklerinizle birlikte yaşatacağız.

Tamamen kişisel bilgi ve arşivimden ve açık kaynaklardan yararlanarak hazırladığım bu kişisel çalışmam, dernek tüzel kişiliğinden tamamen bağımsızdır. Hiçbir kurum, kuruluş ile ilişkilendirilemez veya sorumluluk atfedilemez.

Yolumuz açık olsun.
Süleyman AKGÜÇ

ATATÜRK VE ŞEKER SANAYİ

Cumhuriyet öncesinde Şeker üretimi girişimleri hep başarısız olmuştur. 1923 yılı 19 Nisan günü Molla Ömer oğlu Nuri'nin 50 yöre insanı ile 'Uşak Terakkii Ziraat A.Ş.' adıyla kurduğu şirket 6.Aralık.1925 yılında fabrika inşasına başlayabilir.
Eş zamanlı olarak, 14.Haziran.1925 tarihinde, 10 kişilik mebus ve önemli tüccar kişiler öncülüğünde İş ve Ziraat bankaları sermaye desteğiyle kurulan 'İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları TAŞ' şirketi de Alpullu'da fabrika inşasına başlar.
İlk Türk Şekeri 26.Kasım.1926 günü Alpullu'dan gelir, onu 17.Aralık.1926 günü Uşak takip eder.

Atatürk ve Hükümet yetkilileri gelişmeleri yakından takip ederler. Sonrasında Atatürk 20.Aralık.1930 tarihinde Alpullu fabrikasına resmi ziyarette de bulunur. Kapaktaki fotoğraf ve Fabrika Şeref Defterine el yazısı ile unutulmaz sözleri tarih kayıtlarında yerini alır.

Alpullu Şeker Fabrikası yoğun montaj günlerinde yaşanmış ve Kazım Taşkent beyin küçük oğlu Karaca tarafından yıllar sonra aktarılanlar o günlerin heyecan ve coşkusunu ne güzel ifade etmektedir.

Karaca Taşkent anlatımıyla:

"Atatürk'ün, Celal Bayar'la birlikte Alpullu fabrikası inşaatı ziyaretinde, "Bu fabrika ne zaman bitecek" sorusunu babam "6 ay sonra" diye yanıtlar.

Atatürk dönüş yolunda, Bayar'a, "Bu Taşkent, bunlar genç mühendisler, ya hesap bilmiyorlar ya da bizi aptal zannediyorlar."

Gerçekten fabrika 6 ay içinde bitiyor.

Sonrasında Bayar'ın "Sen bir mucize yarattın" sözüne babam, "Mucizeler Allah'a aittir. Ben mucize yaratmadım." .

Bayar'ın yanıtı anlamlıdır; "Yok, yok Taşkent, sen bunun mucize olduğunu kabul et. Eğer sen mucize yaratmadıysan, Atatürk ve ben aptal olmuş oluruz.".

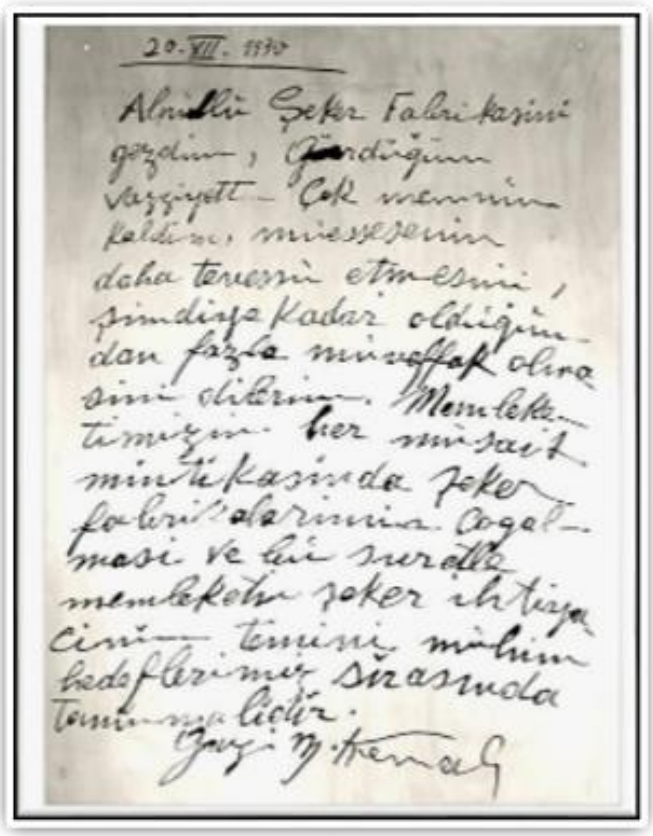
20.VII.1930

Alpullu Şeker Fabrikasını gezdim, gördüğüm vazziyett çok memnun kaldım, müessesenin daha tevessü etmesini, şimdiye kadar olduğundan fazla müvaffak olmasını dilerim. Memleketimizin her müsait mintikasında şeker fabrikalarımız çoğalması ve bu suretle memleketin şeker ihtiyacının temini mühim hedeflerimiz sırasında tanınmalıdır.

Gazi M. Kemal

ŞEKER SANAYİ TARİHİ

ŞEKER SANAYİ tarihi üzerine yazılı yüzlerce basılı yayın bulabilirsiniz.
Çok sayıda kitap, akademik çalışma, makale, araştırma projesi mevcuttur.

Sanayi'de uzun yıllar emek vermiş, yöneticilik yapmış bir çok büyüğümüz yaşadıklarını kaleme almış, anılarının odağında da hep Şeker olmuştur.

Sanayi'ye hizmet vermiş onlarca çalışanımız da mesleki konularda yüzlerce teknik kitap, rapor kaleme almış ve bunların büyük çoğunluğu da TürkŞeker yayını olarak arşivlere kazandırılmıştır.

Bütün bu yayınların referans listesinin başında mutlaka T. Şeker Fabrikaları A.Ş. 48 no'lu yayını yer alır.
Kapak resmini gördüğünüz bu değerli eser '30. YILINDA TÜRKİYE ŞEKER SANAYİ' adıyla 1958 yılında basılmıştır.
Şeker Sanayi'nde uzun yıllar görev yapmış değerli insan TURAN VELDET tarafından kaleme alınmış bu ansiklopedi niteliğindeki kapsamlı eserde,

- NURİ ŞEKER, KAZIM TAŞKENT başta olmak üzere tüm yönetici büyüklerimizin kendi anlatımları,
- Fabrikaların tarihi, teknik tüm bilgileri, fotoğrafları,
- 30 yıla damga vurmuş tüm çalışanların isimleri, resimleri yer almaktadır.

Benim de çalışmalarımda ilk başvuru kaynağım hep 1415 sayfalık bu büyük eser olmuştur. Turan Veldet büyüğümüzü Genel Müdürlükte son çalışma yıllarında tanımış olmak da kişisel şansım olmuştur.

Gelecek sayılarımızda bu büyük esere çok kez başvuru yapacak ve sizlere aktarımlar yapmaya çalışacağız.

Sonraki sayfada yer alan 2023 yılı 'Hayata TAT Katanlar' çalışmamızın kapak fotosunda yer alan tüm eserlere de önümüzdeki günlerde yer vereceğiz.

Keyifle okuyacağınızı umarım.

Süleyman AKGÜÇ

2023, CUMHURİYET'imiz 100 Yaşında…

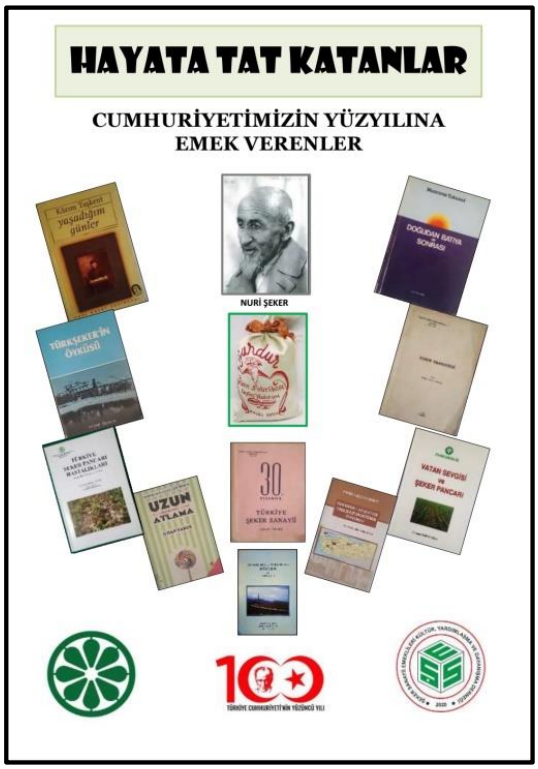

26.Kasım.2023, Şeker Sanayi doğum gününü Cumhuriyet'imizin 100 yılı çalışmamız ile karşıladık.

Yandaki kapak görünümü ile hatırlayacağınız çalışmamızın amacı, sanayimize emek vermiş dostlarımızı hatırlayıp, yarınlara taşımaktı.

Emekli dostlarımızın kişisel albümlerinden derlediğimiz fotoğraflarla sizleri geçmiş günlere götürmeye çalıştık.

Emekli dostlarımız ve aramızdan ayrılmış büyüklerimizin yakınlarının destekleriyle çok sayıda nadide fotoğraf ve belgeye ulaştık. Ancak, basım maliyeti nedeniyle Albüm çalışmamızda tamamına yer veremedik.

Kişisel çaba ile sınırlı sayıda basımı yapılabilen çalışma hakkında fikir verebilmek için birkaç örnek vermek yeterli olacaktır.

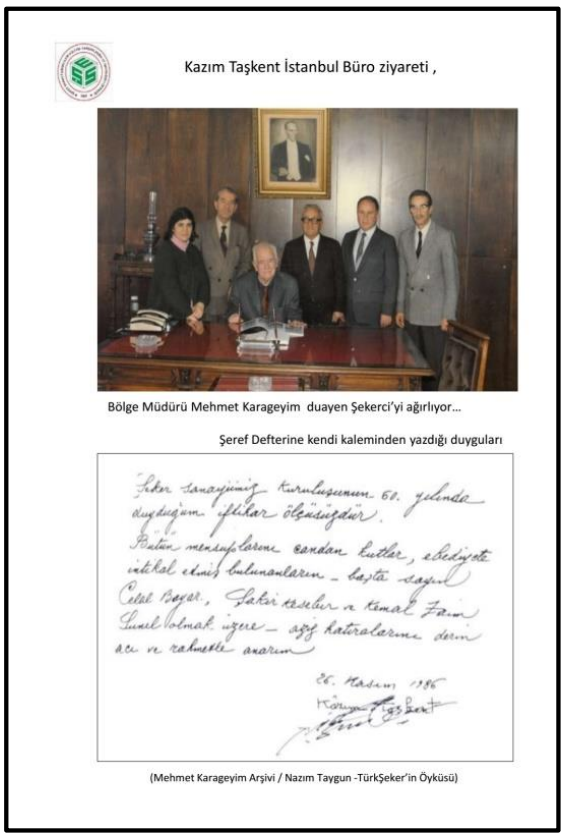
Kazım Taşkent İstanbul Büro ziyareti ,

Bölge Müdürü Mehmet Karageyim duayen Şekerci'yi ağırlıyor...

Şeref Defterine kendi kaleminden yazdığı duyguları

(Mehmet Karageyim Arşivi / Nazım Taygun -TürkŞeker'in Öyküsü)

- Alpullu Fabrikasının kurucusu, TürkŞeker, Yapı Kredi Bankası, Doğan Kardeş Çocuk Dergisi gibi çok sayıda esere imza atmış, Cumhuriyet kahramanlarından Kazım TAŞKENT, 1986 yılı 26 Kasım günü İstanbul Bürosu Müdürü Mehmet KARAGEYİM büyüğümüz tarafından ağırlanmış ve Büro Şeref Defterini imzalamıştır.

Bu paha biçilmez fotoğraf ve belge, çalışmamızın en nadide değerlerinin başındadır.

Aramızda olmayan Kazım Taşkent ve Mehmet Karageyim büyüklerimize saygılarımla.

2023, CUMHURİYET'imiz 100 Yaşında…

'Hayata TAT Katanlar' Çalışmamızın bir diğer nadide fotoğrafı da Amasya Fabrikası montaj günlerinden.

Montaj Fabrika Müdürü değerli Ömer ALP büyüğümüzün soğuk kış günlerinde eşi ve çocukları ile montaj hatırası 16.Mart.1954 tarihinde belgelenmiş.

Ömer Alp büyüğümüzün Genel Müdürlükteki çalışma günlerinde çalışma arkadaşlığına yetişmiş olmam ve fotoğrafın da benimle yaşıt olması çok anlamlı bir tesadüftür.

Bu fotoğrafı bana veren fotoğraftaki küçük kız çocuğu Nuran hanımefendiye, 2023 Aralık yemekli buluşmamızda bu albüm çalışmamı şahsen takdim etmiş olmam, büyük gurur kaynağım olmuştur. (S.Akgüç)

'BAŞLARKEN' yazımızda da açıklamaya çalıştığımız üzere, 2023 yılında sınırlı sayıda baskı yapabildiğimiz bu çalışmamızı Dernek internet sitesinde 'pdf' dosya formatında sizlerle paylaştık.

www.sekeremekli.org.tr internet adresinde sağ alt köşede 'DOSYA İNDİRME PANOSU' başlıklı bölümden 'HAYATA TAT KATANLAR' başlığına tıklayarak dosyayı cihazınıza(bilgisayar, telefon vb) indirebilirsiniz.

Umarım beğenirsiniz…

2026, ŞEKER SANAYİ 100 Yaşında…

HÜTKAM-Hacettepe Üniversitesi Tarihi ve Kültürel Mirası Araştırma Merkezi organizasyonunda **"Kültürel Bellek 2026"** etkinliği Ankara Resim ve Heykel Müzesi'nde 17-19 Kasım 2026 günlerinde gerçekleştirildi.

Şeker Sanayi'ne ayrılan ilk gün programında "**Cumhuriyetin Endüstriyel Belleği**" başlığıyla Panel düzenlendi.

- Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nden **Prof. Ayşe Durukan Topuz** "Endüstriyel Bir Hafıza Mekanı Olarak Alpullu Şeker Fabrikası",
- Tobb Etü Üniversitesi'nden **Prof. Murat Sönmez ve Dr. Pelin Gürol Öngören** "Bir Cumhuriyet Laboratuvarı Olarak Şeker Fabrikaları: Mekan, Gündelik Hayat ve Hafıza" ,
- Şeker Sanayi Emeklileri Kültür, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'mizden **Süleyman Akgüç** "Şeker'de Çalışmak ve Kolonide Yaşamak"

Başlıklı sunumları ile Sanayi'mizi tarihsel, kültürel ve sosyal açıdan konuklara tanıtmaya çalışmışlardır.

Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü sn. **Ömer Faruk Belviranlı** açılış konuşmasında, kültürel mirasın korunması, belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemine vurgu yapmıştır.

Organizasyon yetkilisi Hacettepe Üniversitesi Hütkam Müdürü **Doç.Dr.Pelin Şahin Tekinalp** de hoşgeldin konuşması ile bizlere her yıl düzenledikleri "Kültürel Bellek" etkinlikleri hakkında bilgi vermiştir.

2026, ŞEKER SANAYİ 100 Yaşında…

- Tobb Etü öğretim üyeleri Murat Sönmez ve Pelin Gürol Öngören, 2017 yılından bugüne sabırla sürdürdükleri Şeker Sanayi arşivi tarama ve belgeleme çalışmalarını tamamlamışlar; çalışanlar ve kolonide yaşayanlar ile anket çalışması sürecinde iken, Şeker Emekliler Derneği olarak üyelerimizle çalışmalarına katkı vermeye çalışmıştık.

- Murat ve Pelin hocalar, bu akademik çalışmalarını bizlerle paylaşmış, fabrikalarımızı hem mimari açıdan hem de sosyal ve kültürel bir yaşam alanı olarak değerlendirmiş ve Cumhuriyet'imizin çok önemli bir kültürel değeri olduğunu belirtmişlerdir.

- Ayşe Durukan Kopuz hocamız da benzer bir gözle Alpullu fabrikamızı ele almış ve tarihi önemini öne çıkaran sunumuyla sanayimizin Cumhuriyet tarihindeki yerini bir kez daha vurgulamıştır.

- Şeker Sanayi Emekli Derneği adına kurucu üyemiz Süleyman Akgüç, çalışma hayatı ve lojman yaşamı üzerine kendi yaşadıklarından anekdotlarla, sanayi'mizin özellikle sosyal ve kültürel yaşam öncülüğünü vurgulamıştır.

Ayşe D. KOPUZ, Pelin G. ÖNGÖREN, Pelin Ş. TEKİNALP, Gonca G. ALPASLAN, Süleyman AKGÜÇ, Murat SÖNMEZ
Toplantı bitiminde…

2026, ŞEKER SANAYİ 100 Yaşında…

Şeker Emeklileri toplantıya gösterdikleri yoğun ilgi ile tarihlerine sahip çıtılar.

Toplantının sürpriz konuğu Nuran (Alp) Günöven Dergi taslağımızı inceliyor. Nuran hanım Ömer Alp büyüğümüzün önceki sayfalarımızdaki tarihi fotoğrafta anne ve babasının arasında oturan kız çocuğudur. Teşekkürlerimizle.

Pelin Öngören ve Pelin Tekinalp hocalar birlikte Süleyman Akgüç'e sertifikasını veriyor.

19.Haziran.1934 günü ATATÜRK ve İran Şahı RIZA PEHLEVİ huzurunda ÖZSOY operasının sergilendiği tarihi salonda, 2026 yılında ŞEKER SANAYİ 100.yıl fotoğrafı ile o muhteşem sahnede olmanın gururu, inanılmaz…

BASINDA ŞEKER SANAYİ: ULUS GAZETESİ, 29 Teşrinisanî 1926

ALPULLU'DA

Milletin mukadderat ve talihini halkın kendi eline tevdi eden Cumhuriyet, ta ilk yevmi tesisinden beri feyizlerini her gün tezayüt ve tekâsüf eyleyen eserleri ile göstermekte berdevamdır. Şahsî teşebbüslere, sâyü amele en vâsi sahalar açan bu usulden halkımızın da azamî derecede istifade etmek kabiliyetini haiz olduğu bu eserler ile sabittir.

Hayatımızın derunî cereyanlarını takib edenler Türk unsurunun zihniyet ve tarzı faaliyetinde derin tahavvüller hasıl olduğunda müttehit ve müttefiktirler. İmâr ve iktisat inkişafına doğru bu unsurda yaratıcı bir hamlenin feveran ettiği müşahade edilmektedir. İstanbul gibi iktisadî hayatı zaten gayri Türk unsurların yed-i inhisarında bulunan mahdud merkezlerin irae ettikleri zahirî durgunluğa ve atalete rağmen, memleketin her tarafında ve her sahai faaliyette Türk unsuru gayet feyiznak bir varlık göstermeğe başlamıştır.

Elimizde muntazam istatistik bulunmuş olsaydı, bu hakikati rakam ile isbat ederdik. Fakat faaliyetin asarı o kadar mahsûs ve bârizdir ki, bu hakikatin isbatı istatistik'e bile lüzum göstermiyor. Ecnebî olsun, yerli olsun. Ankara'ya gelen herkes oradaki faaliyete hayran olmaktadır.

Ankara Sivas şimendifer teşebbüsü azâmeti ve vüs'ati ile hayretleri mucip olmaktadır.

Sırf Türklerden ve Türk sermayesinden ibaret olarak teşekkül etmiş olan şirketlerin ve malî müesseselerin adedi oldukça mühim bir yekûna bâliğ olmuştur. Bu meyanda ve sırf teşebbüsü şahsî ile vücude getirilmiş olan müteaddit ve mühim fabrikalar elyevm icrayı faaliyet etmektedir. Ziraat ve ticaret sahalarındaki inkişafımız-bütün gayri müsait şartlara rağmen-şüphesizdir. Hattâ İstanbul'un kendisinde bile bir unsur tahavvül hadisesini müşahade etmek pek güç değildir. Anadolu, İstanbul üzerine vaz'iyed etmektedir. İstanbul her gün daha ziyade Türkleşmekte ve Nişantaşı gibi yerler Anadolu'dan akıp gelenlerin yurdu halini almaktadır.

Bu gün bu içtimaî ve iktisadî hadiseler Cumhuriyetin açmış olduğu medeniyet yolunun en ince izlerine bile Türk milletinin azamî bir intibak kabiliyetini haiz olduğunda zerre kadar şüphe bırakmamaktadır. Bu millet yalnız fennî şahikaya tahavvül etmemiştir. Aynı zamanda şahikanın altında saklanan zihnî ve ahlâkî, içtimaî ve iktisadî faaliyetlere de kabiliyetini isbat eylemektedir. Mahiyeti itibarile geçici olması tabiî olan bu buhran ve intikal devrinde barlara, lokantalara, dans evlerine ve moda mağazalarına bir az fazla dökülmüş olan Türkleri görerek - inkılâbımız hakkında bedbinane tahminlerde bulunanların - Alpullu'da şeker fabrikasının resmi küşadında bulunmuş olmalarını arzu ederdim. Civar köylerden akıp gelen bu binlerce kadın ve erkek köylüler, şehirlerden gelmiş olan yüzlerce beyler, medeniyetin ilim ve fennin şaheseri bulunan bu şeker fabrikasının etrafını ne kadar iştiyak ve heyecanla dolaştılar. Türkün rekzetmiş olduğu bu âbide Türk teşebbüsü şahsisinin, Türk sâyı ve ilminin bir şaheseridir.

→

→

Yalnız bir sene evvel bu âbide bir hayal, bir hülya gibi gözüküyordu. Trakya'nın beş altı hamiyetment mebusu bu teşebbüse ibtidar ederken eski zihniyetin enkazı olan şüphe ve tereddütler ile karşılanmışlardı. Fakat nesilden nesle hudud bekçiliği yapan ve asırdide mücadeleler ile irâde ve iman kuvvetleri sertleşmiş olan bu öz Türkler Türkün her müşkili bertaraf edecek kabiliyeti haiz olduğuna ait taşıdıkları kanaatten aldıkları kuvvetle israr ettiler, şüphe ve tereddüde galebe çaldılar ve etraflarına da aynı imanı saçtılar.

Bugün ne görüyoruz? Otuz bin dönümlük vâsi bir pancar tarlası arasında, muazzam bir âbide, bacalarını ta semaya kadar yükseltmiş ve dün mevt olan bir kıt'aya bugün bir can vermiştir. İradenin sâyü amelin, yaşamak ve mes'ut yaşamak arzusunun bu inkâr olunamaz şaheserini iç tarafından görmek için halk azim bir tehalük gösteriyor. Abidenin iç tarafı dışından daha muazzam, daha muhteşem; ilim ve sanat birleşerek, burada baş döndürücü bir faaliyet husule getirmişti. Yüzbinlerce kilo demir kitlesi canlanmış ve beşerin ihtiyacını tatmin için beşerin iradesine tâbi birer şuurlu heykel gibi hareket etmektedir.

Kayışlar sürünüyor, çarklar dolaşıyor, makineler inliyor yüzlerce 'küp" ler hareket ediyor ve oluklardan akan simsiyah bir mayi nihayet bir taraftan bembeyaz şeker tozu olarak aşağıya doğru seylâp gibi dökülüyor.

İşte Türk şekeri! işte Türk toprağından, Türk sâyüamelinden husule gelmiş olan Türk şekeri! Herkes oraya koşuşuyor bir çimlemik alıp ağzına koyuyor! Ah ne tatlı şeker! Türk şekeri... Herkesin yüzünde bir sevinç; kalbinde bir inşirah; bu Türkün Rumelisinin şekeri!.

Bir ay sonra da Türkün Anadolu şekerini Uşak'da tadacağız. Tahakkuk için ne güzel, ne tatlı hülyalar. Düşününüz ki daha üç tane bu gibi fabrika ile memleket senede tam ondörtmilyon lirasını kendi cebinde saklayacak. Buna bir de un ve mensucat fabrikaları, kömür ve petrol madenleri ilâve ediniz. Senede kaç yüz milyon tasarruf etmiş olacağız bilir misiniz?.

Hülya ve evham deyip geçmeyiniz. Hülyalardır ki milletleri ileriye doğru sürükler! Hülyasız milletler cansız kalıplardır. Istiklâl mücadelemiz de hülya idi. İnkilâbımız da hülya idi. Cümhuriyet de hülya idi!. Ankara Samsun şimendiferi bir hülya idi. Şeker fabrikaları bir hülya idi.

Bütün bu hülyalar hakikat olmuşlardır. Hepsini bu millet tahakkuk ettirdi. Artık böyle bir millet için, hülya ve vehim denilecek bir şey mutasavver midir?

Gazinin dehâsı ve yüksek irâdesi bize rehber iken, teşebbüs, sây, tahammül ve mücadele sahalarında, bu millet için iktiham edilemeyecek müşkil, başarılamıyacak iş kalmamıştır.

AHMET AĞAOĞLU

Kaynak : 30. Yılında Şeker Sanayi, Turan VELDET (sayfa 253-254)

BASINDA ŞEKER SANAYİ: **MİLLİYET GAZETESİ, 18.Temmuz.1979**

DÜŞÜNENLERİN DÜŞÜNCELERİ

"Türkiye'de hızlı yatırım yıllarında şeker sanayiinde, her meslek dalından iyi yetişmiş eleman güçlülüğü vardı. Baha Tekand, bu yetkin kadro ile büyük işler başardı. Sekiz yılda yedi fabrika, bir banka, bir sigorta şirketi, 19 pancar ekicileri ihtisas kooperatifi yarattı. 1958 yılında yaş sınırı yüzünden emeklilik zorunluydu; yine coşkusunu yitirmeden, parti isteğiyle de olsa, iki yeni fabrikanın temelini atmıştı. Gerçekleştiremediğine üzüldüğü nice tasarıyı içinde saklayarak, yerinden ayrıldı. Tekand, hızlı gelişim döneminin başarı aşamalarında, yurduna hizmet vermiş, iyi işler başarmış bir yöneticiydi. Sorumlu yaşamının son sekiz yılında da başarılarıyla toplumsal övgüye hak kazanmıştı. Onu, hem şeker sanayii, hem Türk sanayisi adına, her zaman aynı saygıyla anmalıyız."

Şeker Sanayiinin Gelişimi ve Tekand

YORGUNLUĞUNU denizle çıkarmaya çalışan 62 yaşında bir emekli, bir sıcak yaz günü, ancak öğle uykusunun ardından, açabildiği gazetede, onun ölüm ilânını okudu. Alışılagelmiş bir büyük ilândı bu.

YAZAN:
Fahrettin MUTLUAY
[Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. eski genel müdürü]

Ölüm ilânını okuyan kişi, gazetenin gününe ve elinde olmaksızın, zamanın yılmalamak istercesine saatine baktı: Cenaze gömüleli iki saat olmuştu. Cenazenin kendisinden epeyce uzakta idi. Ne bir çelenk gönderebilirdi artık (zaten istenmiyordu), ne de bağışta bulunarak cami avlusunda adını kazıtabir şeritle sergiletebilirdi. Bitmişti bütün törenler. Olan şeydu ki Baha Esat Tekand ölmüş; başka bir deyişle şeker sanayiinin gelişme döneminin bir öncüsü bu dünyadan göçmüştü.

Acaba kimler katılabilmişti törene? Bilmiyordu bu satırların yazarı. Ama umutsamadığı, boşuna kazçalıştığı düşünceye saplanır gibi oluyordu: Ömrünün son demlerini (Türkiye ortalamasına göre daha yüksek bir ömür düzeyinin üstünde gün görmüştü) dirilikli bir yalnızlıkta geçiren Baha Esat Tekand, ülkesine karşı görevini gereğince yapmış olduğuna inandığı için bu ruh sükûnunun dengesi içinde mi çıtmişti, yitirmiş miydi iç dirliğini? Bu mutlu sükûn içinde bulunması gerekliyordu da, bu konuda kesin bir inanışa yoktu. Her türlü değerbilirlik ölçülerini yitirmediğindeki çalkantılı bir sosyo-ekohomik dönem içinde, güzelim yurdunda ona çok ve elinden geldiğince hizmetler vermiş bir sanayi önderi giderken, onun bağlı bulunduğu özel dünyanın hiçbir tarafından acaaman yankısı gelmiyordu. Başka meneşpları için esirgenmemiş olan bu saygı anıları, neden Baha Esat Tekand'dan esirgenmişti? Bu düşünceleri yaşayan kişi, Baha Esat Tekand'un ardından aynı görevi yüklenmiş üçüncü sorumlu olarak şimdi, çeşitli anılarla baş başaydı:

«TAVSİYE KARTI» GEREKLİ MİYDİ?

Baha Esat Tekand'ı, soyadının Gökova olduğu günlerde, 1926 yılında 15 çağlarında tanımıştım. Atatürk ilkelerinin yapıranmadığı bir zaman dilliminin içinde, Atatürk tarihiyle yetişmiş, fen şubesi bulunmayan bir komşu ilin lisesini çok iyi bir başarıyla bitirmiş, pek iyi diplomalarla, ileride yeni yöneticilere aday olmak üzere fabrika atajı vaat eden bir ilânla Şeker'in çağrısına koşmuş, 18 yaşında tam bir idealist (Bugün çarpıtılmış anlamı, bir tarafın özel adı sayılmakla birlikte) değerli bir ülkücü)... Ağlama sebebini utangaçlığım ve çoğu türeyişiyle odaya girdiğim zaman sınav sonuçlarının defterine bakmuş, hiç unmadığım bir ilgiyle bir tavsiye kartını olup olmadığını da sormuştu. Sanırım bu, bilmiyerek yaptığı bir günül kırıcılığıydı. Karşısında, ölüsüz-yetim bir lise genci ve ondan sorulan tavsiye kartı... Ağlayarak dışarı çıktığım zaman, bu duygu kırılışının kesinliğiyle, soru soran mavi gözlerinin anlamına bir iç öfke duyduğumu saklamıyorum. Sonuçları besleyeceğim bütün değerlendirmelerim ilk adımında bir gençlik tepkisi, şimdi bile unutamamış olduğuma bakarak şaştığım ilk kuskunluk. O kırgın yürekte kentime döndüm ve beklememi sahk verdiği yazılı cevabı güzledim. Şeker şirketinin ilerideki yöneticilerini yetiştirmeye çağıran o ilâna koşmuş ve tavsiye kartım olmadığı için yarış adaylığını yitirdiğim sanısına kapılmıştım.

Yanıldığımı, 24 eylülde beni atajlı kabul eden çağrı mektubunu alınca anladım. O coşkuyla işe sarıldığım zaman Baha Bey, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Sekreteri idi. Kurucu genel müdürünün ardında saygıyla bekleyen, bize göre eski kuşağın alışılmış örneklerinden biri, 48 yaşında bir orta bürokratti. Çünkü, bize göre-gençlik güvenlerinin aşırı atılganlığını kim bilmez— Şeker sanayii dinamik insanlarla dolu, onlarca yönetilen yeni ve sağlıklı bir kuruluştu. Baha Bey —bize göre— yaşı yüzünden, yalnız bu yüzden bile bu dinamizme uyamayacakmış gibiydi. Belki, bende arandığı kendi tavsiye kartlarına sahipti. Sakla-mıyorum, bu gibi şeyler düşünmüştük, herkesin yalnız bir kez geçebildiği 18-22 yaşın gençlik merdivenlerinde...

YETİŞEN KUŞAKLAR

Öğrenim yıllarımız bize mühendislik-lerimizi getirdi; yöneticiliğin ilk aşamalarında emeklemeye başlamış, iştahlı filizlerdik. Savaş yıllarının umulmaz sıkıntıları içinde bile sönmeyen coşkular içindeydik. Daha 1946'nın politika yeli o güzelim kuruluşumuza girer girmez, idealist kurucu müdür ayrılmış, için asıl ilkidealist yardımcısı da sıcak bir ekişer yıllık sıra fırsatlarını bırakarak uzaklaşmış, özel sektör sitediğinde kurulmuş bu devlet yatırımına birçok yeni mikrop aşılandığı halde salında hâlâ sağlam olan yapı, ana niteliklerini koruyarak 1951'i de görmüştü.

Kurum dışından getirilen ama kuruluşun özüne uyarlanabilen değerli bir müdürün harcamasından sonra da, görev Baha Esat Tekand'a kalmıştı. Demokratik Parti'nin,o her yaptığı başlangıcında gerçekleşen bu atama, bizim gibi genç yöneticilerce yadırganmamış değildi. En sazından, kurumdan ayrılan eski yöneticileri arama isteni başlamıştı. Gerçi, Baha Bey yuvadandı; ama kurumun her meslek dalında gereğince pişerek yetişmiş genç kuşak için biraz uzak bir yaştaydı: O günlerde 57 yaşındaydı. Hayalimde yarattığımı sandığım tavsiye kartları olmadığı onun da. Bunu destekleyen yakınlıkları da. En yakın arkadaşlarından Hakkı Gedik işletmeler bakanıydı; rahmetli Menderes'le uzak da olsa akrabalığı söylentileri duyuluyordu. Sonuç şuydu ki, genç ve dinamik partinin orta yaşı aşkın genel müdürü olmuştu Baha Bey...

Hızlı yatırım yıllarında, Şeker sanayiinde de, her meslek dalından iyi yetişmiş eleman güçlülüğü vardı. Böylece Baha Tekand, bu yetkin kadro ile büyük işler başardı. Ne var ki, kendi aralarında herhangi bir meslek ayrıcalığı ve ayrılığı gözetmeden çalışmakta olan kadroyu, bölerek yönetti. Bu yüzden yapıda politikasın açtığı yaraların yanı sıra, meslek ayrılıkları hastalığı, bunun yarattığı olumsuz yarış da belirmişti.

Bir yarış, olumsuz da olsa, yarışlar. Çünkü sekiz yılda bu güç, bütün iç çekişmeleri ve Osmanlı usulü mavi boncuk siyasetinin varlığına karşın, yedi fabrika (Adapazarı, Amasya, Susuruluk, Konya, Kayseri, Erzurum, Erzincan, Elazığ, Malatya), bir banka (Şekerbank), bir sigorta şirketi (Şeker Sigorta), 19 pancar ekicileri ihtisas kooperatifi yarattı.

Bu kuruluşların hepsi, ülkemiz gücüyle yaşadığımız zamanın yaygınındandı. Çünkü şeker sanayii, gelişim durumundaki bütün ülkelerde, dokuma sanayii ile birlikte tarihsel görevini yapıyorda; yaptı da... Bir gerçek daha var: Her gelişme; hem tutucularca, hem karşıt görüşteki partilerce kaskanlır. Öyle de oldu. Şeker sanayiinin ilk kurucusu İsmet İnönü bile artık politika alanlarında şeker sanayiinin eleştirisindeydi. Ve köy kahvelerinde de, şeker fabrikalarıyla ilgili anlısız söylentiler yayılmıştı. Oysa, ülke çapında bir şeker fabrikası kurma sıtmasın başlamıştı; çünkü pancaryeli geniş bu sanayi, bu yatırımı gerçekleştirmeyi becerebilecek yeratım kuşağı kendi içinde yaşatıyordu.

1957 seçimlerinde Baha Esat Tekand, 64 yaşında bir yorgun savaşçı, 1958'de de yaş sınırı yüzünden emeklilik sorunuyla karşılaşmıştı. Gene de coşkusunu yitirmeden, parti isteğiyle de olsa, iki yeni fabrikanın temelini atmıştı. Gerçekleştiremediğine üzüldüğü nice tasarıyı içinde saklayarak, yerine bizim kuşaktan değerli bir arkadaşı sorumlu bırakıp ayrılmış görünüdü. Halefi, yalan yanlış uydurmaların, şeker sanayilini yıpratma amacındaki yoz dedikodaların muhatabı olacak. 27 Mayıs eylemiyle de bunun kurbanı edilecekti.

SUÇ: ÜRETİM

Önceleri, 27 Mayısı da, şeker sanayiine düşmanca davranışla işe başlayıp hemen ardından yürekleridirip güçlendirme aşamasına geçecekti. Çünkü o, Türkiye'nin sanayileşme gücüne en büyük katkıyı yapan kurumlardan biriydi.

Bütün planlar bu nedenle şeker sanayilini büyütmeye yarardı. Yüz bin ton şeker kapasiteli kuruluş, 1958'de üç yüz elli bin ton üretime ulaşarak ülke ihtiyacını aşmıştı. İşte, en çok eleştirilen masum suç bu idi: Fazla üretim...

Bugün şeker sanayii, bütün KİT kuruluşlarının tadığı mikroplarla hasta değil midir? Ne var ki, çok iyi niyetlerle 1963'lerde çıkarılmış olan 440 sayılı, şimdi de yürürlükteki yasa, 1969 larda gene bazı politikacılarca zedelenmiş, daha çok-sukken boğazlanmış olmasaydı... O yasa sağlıkla uygulanabilse, bir büyük dönüşüm gerçekmesi olmadan da, kendi dirilikli yapısına kavuşabilir... İstenen sonuca ulaşılabilir gibi ilk-celikli düşüncelerin tartışılması, bu anlarla yüklü saygılı yazının sınırlarını çok aşar.

Alleinin tek ölüm ilânıyla uğurlanan Baha Esat Tekand, işte o hızlı gelişim döneminin başarı aşamalarında yurduna hizmet vermiş, iyi işler başarmış bir yöneticiydi. Ve şimdi yerimiyorum ki, bütün gerçeklerin kurulmak sınırında bile, onun ölüm yasına başka katılışlar da olmalıydı. İyi bir aile babası olarak yetiştirdiği dört eviltik övünmek, onun bireysel hakkıydı. Ama sorumlu çalışma yaşamının son sekiz yılında da, başarılarıyla, toplumsal övgüye hak kazanmıştı. Son birkaç yılını yürütmeden geçirdiyse bile, birkaç sadık dostunun çevresinde 87 yıllık ömrünün sonuç eşiği, sanırım mutlu bir hesaplaşmanın dirliğini getirmiştir.

ESKİ HASTALIK...

İş yaşamında aynı düşünceleri paylaşmadığımız, aykırı önerilerle çarpıştığımız pek çok durumu birlikte yaşadık. Ama, özleştiriyle tam anlamında helalleştik de... Onun yaptırdığı merkez yapıda genel Düdür olarak sorumluyken, onun oturmuş olduğu odada da önce tarizli, cinaslı başlangıçtan yola çıkıp bir dostluk söyleşinin ılıklığında birbirimizi gene ilkelerce eleştirmiştik. Son cevabı, beni, baba sevecenliğiyle yürekten kucaklamasıydı. Onun için, sesiz sedasız gömülüşünü yadırgıyor, hizmetleriyle orantılı toplum yankıları bekliyormuşum. Ortam uygun olmadığı için bu umulmaz hizmetler hem basında, hem de belki mussalla taşında bile gereğince haturlanmasından, anılmadan geçiştirilmiş oldu. Günün görünümünü, Ziya Paşa gönderinin yakınışıyla anlıyorum: "Ol kadar hâkı bağladılar âsiyâb-ı devlete/ Birbirin tepişmekten çarh-ı devlet dönmüyor". Eski karşıtlıklar, yarışlar. Çünkü sekiz yılda bu güç, bütün iç çekişmeleri ve Osmanlı usulü mavi boncuk siyasetinin varlığına karşın, yedi fabrika (Adapazarı, Amasya, Susuruluk, Konya, Kayseri, Erzurum, Erzincan, Elazığ, Malatya), bir banka (Şekerbank), bir sigorta şirketi (Şeker Sigorta), 19 pancar ekicileri ihtisas kooperatifi yarattı.

Bu kuruluşların hepsi, ülkemiz gücüyle yaşadığımız zamanın yaygınındandı. Çünkü şeker sanayii, gelişim durumundaki bütün ülkelerde, dokuma sanayii ile birlikte tarihsel görevini yapıyorda; yaptı da... Bir gerçek daha var: Her gelişme; hem tutucularca, hem karşıt görüşteki partilerce kaskanlır. Öyle de oldu. Şeker sanayiinin ilk kurucusu İsmet İnönü bile artık politika alanlarında şeker sanayiinin eleştirisindeydi. Ve köy kahvelerinde de, şeker fabrikalarıyla ilgili anlısız söylentiler yayılmıştı. Oysa, ülke çapında bir şeker fabrikası kurma sıtmasın başlamıştı; çünkü pancaryeli geniş bu sanayi, bu yatırımı gerçekleştirmeyi becerebilecek yeratım kuşağı kendi içinde yaşatıyordu.

1957 seçimlerinde Baha Esat Tekand, 64 yaşında bir yorgun savaşçı, 1958'de de yaş sınırı yüzünden emeklilik sorunuyla karşılaşmıştı. Gene de coşkusunu yitirmeden, parti isteğiyle de olsa, iki yeni fabrikanın temelini atmıştı. Gerçekleştiremediğine üzüldüğü nice tasarıyı içinde saklayarak, yerine bizim kuşaktan değerli bir arkadaşı sorumlu bırakıp ayrılmış görünüdü. Halefi, yalan yanlış uydurmaların, şeker sanayilini yıpratma amacındaki yoz dedikodaların muhatabı olacak. 27 Mayıs eylemiyle de bunun kurbanı edilecekti.

SUÇ: ÜRETİM

Önceleri, 27 Mayısı da, şeker sanayiine düşmanca davranışla işe başlayıp hemen ardından yürekleridirip güçlendirme aşamasına geçecekti. Çünkü o, Türkiye'nin sanayileşme gücüne en büyük katkıyı yapan kurumlardan biriydi.

Bütün planlar bu nedenle şeker sanayilini büyütmeye yarardı. Yüz bin ton şeker kapasiteli kuruluş, 1958'de üç yüz elli bin ton üretime ulaşarak ülke ihtiyacını aşmıştı. İşte, en çok eleştirilen masum suç bu idi: Fazla üretim...

Bugün şeker sanayii, bütün KİT kuruluşlarının tadığı mikroplarla hasta değil midir? Ne var ki, çok iyi niyetlerle 1963'lerde çıkarılmış olan 440 sayılı, şimdi de yürürlükteki yasa, 1969 larda gene bazı politikacılarca zedelenmiş, daha çok-sukken boğazlanmış olmasaydı... O yasa sağlıkla uygulanabilse, bir büyük dönüşüm gerçekmesi olmadan da, kendi dirilikli yapısına kavuşabilir... İstenen sonuca ulaşılabilir gibi ilk-celikli düşüncelerin tartışılması, bu anlarla yüklü saygılı yazının sınırlarını çok aşar.

Alleinin tek ölüm ilânıyla uğurlanan Baha Esat Tekand, işte o hızlı gelişim döneminin başarı aşamalarında yurduna hizmet vermiş, iyi işler başarmış bir yöneticiydi. Ve şimdi yerimiyorum ki, bütün gerçeklerin kurulmak sınırında bile, onun ölüm yasına başka katılışlar da olmalıydı. İyi bir aile babası olarak yetiştirdiği dört eviltik övünmek, onun bireysel hakkıydı. Ama sorumlu çalışma yaşamının son sekiz yılında da, başarılarıyla, toplumsal övgüye hak kazanmıştı. Son birkaç yılını yürütmeden geçirdiyse bile, birkaç sadık dostunun çevresinde 87 yıllık ömrünün sonuç eşiği, sanırım mutlu bir hesaplaşmanın dirliğini getirmiştir.

ESKİ HASTALIK...

İş yaşamında aynı düşünceleri paylaşmadığımız, aykırı önerilerle çarpıştığımız pek çok durumu birlikte yaşadık. Ama, özleştiriyle tam anlamında helalleştik de... Onun yaptırdığı merkez yapıda genel Düdür olarak sorumluyken, onun oturmuş olduğu odada da önce tarizli, cinaslı başlangıçtan yola çıkıp bir dostluk söyleşinin ılıklığında birbirimizi gene ilkelerce eleştirmiştik. Son cevabı, beni, baba sevecenliğiyle yürekten kucaklamasıydı. Onun için, sesiz sedasız gömülüşünü yadırgıyor, hizmetleriyle orantılı toplum yankıları bekliyormuşum. Ortam uygun olmadığı için bu umulmaz hizmetler hem basında, hem de belki mussalla taşında bile gereğince haturlanmasından, anılmadan geçiştirilmiş oldu. Günün görünümünü, Ziya Paşa gönderinin yakınışıyla anlıyorum: "Ol kadar hâkı bağladılar âsiyâb-ı devlete/ Birbirin tepişmekten çarh-ı devlet dönmüyor". Eski

Tesisat ve inşaat malzemelerinde önder kuruluş:

timtaş
Tesisat ve İnşaat Malzemeleri Ticaret A.Ş.

Merkez: Tersane Cad. No: 66, Karaköy-İst. Tel: 49 65 28-49 84 43
Şube ve depo: Keresteciler Sitesi, Merter-İst.

İNŞAATÇILARA DUYURU

Tuzla İstanbul Mercan Yuvası mevkii 1.370 m2 lobideyra 3xel plajlı.
Müracaat: 48 14 53 Rasim.Tuzla 15.62 Yaşar

Milliyet: 10653

TEŞEKKÜR

Eşim Melek Günersu'nun uzun zamandan beri çektiği rahatsızlığı esnasında gösterdikleri yakın alâkadan ötürü,

Prof. Dr. ÖZDEMİR DEMİR'e

yapılan ameliyatı büyük bir başarı ile gerçekleştiren, eşsiz insan,

Doçent Dr. ALİ AYHAN'a

Dr. Sinan Özalp'e, Dr. Sinan Bekseç'a, Dr. Ahmet Aksöyle'ye, Dr. İsmail Dölen'e ve başta Servis Başhemşiresi Ayşun Pektaş olmak üzere Hacettepe Hastahanesi bölüm 83'ün kıymetli hemşire ve personeline ayrıca eşimi bir an bile yalnız bırakmayarak geceyi gündüz başında bekleyen değerli akrabamız Güner Türkkan'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

HANEFİ GÜNERSU

Kale Ticaret: 371-10768

SATIŞ İLANI

İZMİR PAMUK TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİĞİ PAMUK YAĞI KOMBİNASI MÜDÜRLÜĞÜ'NDEN

1—Aşağıda cins, miktar, geçici ve kesin teminatları yazılı yeni ve eski yılların ait ürünlerimiz kapalı zarfla teklif alma suretiyle satılacaktır.

Ürün Cinsi	miktarı	Geçici Teminat (Krş/kg)	Kesin Teminat Krş/kg
Eski Linter A1	389. 62 kg.	38	75
" " A2	4.0 1.017 "	27	53
" " B1	33.924 "	45	90
" " B2	345.051 "	45	90
Eski Tip Dışı	724.619 "	23	45
Yeni Tip Dışı	692.143 "	45	90
Yeni A2	11.000 "	45	90
Elek Altı Pamuk	100.000 "	19	38
Linter Altı Pamuk	20.000 "	38	75

2—Anılan ürün örnekleri ve şartname kombinamız Ticaret Müdürlüğü'nden alınabilir.

3—Teklif edilen her ürün için kg. başına istenen geçici teminat kombinamız veznesine yatırılacaktır.

4—Teklifler 23.7.1979 tarihi mesai bitimine kadar kabul edilecektir.

5—Müdürlüğümüz ihaleyi yapıp yapmamakta, kısmen veya dilediğine satmakta serbesttir.

6—Postadaki gecikmeler kabul edilmez.

Milliyet: 10778

SEKRETER BAYAN ARANIYOR

Mecidiyeköy'de kurulu bir Anonim Şirket ofisinde, telefon trafiğini de yürütecek sekreter bayan aranmaktadır. Mecidiyeköy ve yakınında oturan taliplerin 66 66 68 - 67 24 64 numaralı telefonlardan randevu almaları rica olunur.

Sanpa: (...)-10685

Emekli Genel Müdür Fahrettin Mutluay, 30.Haziran.1979 tarihli gazete ilanı ile önceki Genel Müdür Baha Esat Tekand'ın iki gün önce vefat ettiğini öğrenince '*Acaba kimler katılabilmişti törene*?' diye hüzünlenir ve duygularını kaleme alıp gazeteye gönderir…

../..

Araştırmalarımda tesadüfen önüme çıkan bu anlamlı belgeye bu özel sayımızda yer vermesem olmazdı.. (S.Akgüç)

../..

İş yaşamında aynı düşünceleri paylaşmadığımız, aykırı önerilerle çarpıştığımız pek çok durumu birlikte yaşadık. Ama, özeleştiriyle tam anlamında helalleştik de… Onun yaptırdığı merkez yapıda Genel Müdür olarak sorumluyken, onun oturmuş olduğu odada önce tarizli, cinaslı başlangıçtan yola çıkıp bir dostluk söyleşinin ılıklığında birbirimizi gene ilkelerce eleştirmiştik.

Son cevabı, beni, baba sevecenliğiyle yürekten kucaklamasıydı. Onun için, sesiz sedasız gömülüşünü yadırgıyor, hizmetleriyle orantılı toplum yankıları bekliyormuşum.

../..

Sözleriyle, vefasızlığa kırgınlığını noktalar…

30.06.1979, Milliyet, Sayfa 6

Merhum Mehmet Esat ve merhume Reşide Hanımefendi'nin oğlu ve merhum Enver Tekand ve merhume Fetiye Tinalp'in kardeşleri, Mesadet Tekand'in eşi, Feyyaz Tekand, Dündar Tekand, Sevim Çatalkaya ve Leylâ Çelikbaş'ın babaları, Solmaz Gören, İlter Tekand, Ayşe Gezgin'in amcaları, Türkân Tinalp ve merhum Cengiz Tinalp'in dayıları, Numan Çatalkaya, Fahir Çelikbaş, Rüksan Tekand ve Rayziye Tekand'ın kayınpederleri, Ahmet Tekand, Esat Tekand, Zeynep Tekand, Ayşin Jones, Bülent Çatalkaya, Kenan Tepedelen ve Esra Çelikbaş'ın dedeleri,

Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. eski genel müdürlerinden

BAHA ESAT TEKAND

[illegible] 1979 günü vefat etmiştir. Aziz naşı 30.6.1979 cumartesi günü Şişli Camii'nde öğle namazını müteakip, Emirgân'daki aile mezarlığına defnedilecektir.

BASINDA ŞEKER SANAYİ: **CUMHURİYET GAZETESİ, 29.Kasım.2024**

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Atatürk, Alpullu Şeker Fabrikası'nı gezdikten sonra. (20 Aralık 1930)

ŞEKER FABRİKALARI 98 YAŞINDA

SÜLEYMAN AKGÜÇ

ŞEKER SANAYİ EMEKLİLERİ DERNEĞİ KURUCU ÜYESİ

Cumhuriyetin Şeker sanayi 98 yaşında. Evet, 1926 yılının kasım ayının 26'ncı günü Alpullu Şeker Fabrikası'nda ilk Türk şekerinin çuvallara aktığı gündür.

Cumhuriyetin usta kalemlerinden, siyasetçi, yazar Ahmet Ağaoğlu'nun; 29 Kasım 1926 günü Ulus gazetesinde, Alpullu Şeker Fabrikası açılışı nedeniyle yazdığı makalesinden aşağıda yer alan güzel satırlar Cumhuriyetin ilk mucizelerinden Alpullu ve Uşak Şeker Fabrikaları içindir.

"Otuz bin dönümlük vasi bir pancar tarlası arasında muazzam bir abide, bacalarını ta semaya yükseltmiş ve dün mevt olan bir kıtaya bugün bir can vermiş. Kayışlar sürünüyor, çarklar dönüyor, makineler inliyor. (...) yüzlerce 'küp' ler hareket ediyor ve oluklardan akan simsiyah bir mayi, nihayet bir taraftan bembeyaz şeker tozu olarak aşağıya doğru seylap gibi dökülüyor. (...) Ah ne tatlı şeker! Türk şekeri... Bu, Türkün Trakya'sının şekeri! (...) Bir ay sonra da Türkün Anadolu şekerini Uşak'ta tadacağız. Tahakkuk için ne güzel, ne tatlı hülyalar. Bütün bu hülyalar hakikat olmuşlardır.

Hepsini, bu millet tahakkuk ettirdi."

'Türkün ilk şekeri'

1925 yılı 6 Kasım'da Uşak'ta ve 22 Aralık'ta Alpullu'da temelleri atılarak başlayan şeker fabrikaları macerası; Türkün ilk şekerinin 1926 yılı 26 Kasım'da Alpullu'da ve 17 Aralık'ta Uşak'ta çuvala dökülmesiyle tamamlanır. 1933'te Eskişehir ve 1934'te Turhal fabrikalarının da açılmasından sonra, artık tüm ulus yalnızca kendi şekeri ile yetinecektir.

"Hülyalar hakikat olmuşlardır". Rüyaları gerçek yapanları unutturmamak da bizim görevimizdir: Uşak'ta Nuri Şeker, Eskişehir'de Kâzım Taşkent, Turhal'da Muammer Tuksavul, fabrikalarda adları yaşatılan Cumhuriyet kahramanlarımızdır.

Uşak'taki atılım ve Nuri Şeker

Başbakan Rauf Orbay ile görüşmesinde, şeker fabrikası için gerekli sermaye için unutulmaz, "Uşak ilindeki 20 bin haneden günde 1 yumurta katılımı, yumurtanın tanesi 2 buçuk kuruştan günde 500 lira" yumurta hesabı ile yanıtlayan Nuri Şeker, Türkiye Şeker Sanayi ile özdeşleşmiştir.

O yıllarda Türkiye Tayyare Cemiyeti, Uşak ve Alpullu fabrikalarından cemiyetin 64 şubesine birer kilo şeker göndermelerini ister.

Nuri Şeker'in Uşak'tan gönderdiği şekerlerin açık artırma ile satışından elde edilen 64 bin lira ile iki uçak alınır. Nuri Şeker, şekerlerin bedelini cebinden öder ve Ankara'dan uçaklara (Uşak I ve Uşak II) adlarının verilmesini ister.

Alpullu'da Kâzım Taşkent

Almanya'dan 1924 yılında kimya yüksek mühendisi olarak yurda döner ve Alpullu Şeker Fabrikası'nın kurulması ve işletilmesiyle görevlendirilir. 8 ayda fabrika üretime başlar. Eskişehir Şeker Fabrikası kuruluşunu da 1933'te tamamlar. 1935'te kurulan Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ Genel Müdürlüğü'nü üstlenir. 1944'te, Doğan Sigorta ve Yapı ve Kredi Bankası'nı kurar. 1939'da İsviçre'de, 9 yaşındaki kaybettiği oğlu Doğan'ın anısına Doğan Kardeş çocuk dergisini kurar.

'Yapın çocuklar!'

Almanya'da mühendislik eğitimi sonrası yurda dönen Muammer Tuksavul'un Eskişehir Şeker Fabrikası'nı kurma görevi verilen Kâzım Taşkent ile yolları kesişir; 1933 Şubat'ta işe başlayıp bir yılda tamamlarlar.

Ardından, Atatürk'ün talimatıyla yeni fabrika için Turhal seçilir. Görev Muammer Tuksavul'undur.

Yedi ay sonra 1934 Ekim'de Turhal'da üretim başlar. Başarısını; "En önemli avantajımız, girişimin o emsalsiz, ateşli Atatürk dönemine rastlaması idi ve 'Yapın çocuklar!' emri çıkmıştı" sözleriyle anlatır.

Başarının sırrı

İdare meclisi üyesi Nuri Conker'in, "Ben ne sanayi ne de şekerden anlarım. Gazi'nin emriyle çocuklar rahat çalışsınlar, sizlere çelme takmaya çalışanlar olacak, sizlere jandarmalık yapalım" diye bize görev verildi sözü, Cumhuriyetin başarılarının sırrının ifadesidir.

Tüm Cumhuriyet kahramanları anısına saygıyla.

Yazımın son paragrafı;

..//..

BAŞARININ SIRRI

İdare meclisi üyesi Nuri Conker'in, "***Ben ne sanayi ne de şekerden anlarım. Gazi'nin emriyle çocuklar rahat çalışsınlar, sizlere çelme takmaya çalışanlar olacak, sizlere jandarmalık yapalım***" diye bize görev verildi sözü, Cumhuriyetin başarılarının sırrının ifadesidir.

..//..

S.Akgüç

Tüm Cumhuriyet kahramanlarına saygı ve minnetlerimizle...

Kaynaklar:

1-30. Yılında Şeker Sanayi, Turan VELDET,1956

2-Yaşadığım Günler, Kazım Taşkent

3-Doğudan Batıya ve Sonrası, Muammer Tuksavul

4-TürkŞekerin Öyküsü, Nazım Taygun,

BASINDA ŞEKER SANAYİ: **CUMHURİYET GAZETESİ, 27.Kasım.2026**

OLAYLAR VE GÖRÜŞLER

Mustafa Kemal Atatürk'ün Alpullu Şeker Fabrikası'nı ziyareti. (20.12.1930)

Şeker fabrikaları 100 yaşında

SÜLEYMAN AKGÜÇ

ŞEKER SANAYİ EMEKLİLERİ DERNEĞİ KURUCU ÜYESİ

8 Mayıs 2026 tarihinde bu sütunlarda "Asırlık Kurumlar" başlıklı bir yazı yazmış, Cumhuriyet ile var olan ve bugünlere de başarılarını taşıyan asırlık kurumları anmıştık. Bu asırlık serüvende anımsanması gereken bir başka mucize de büyük bir cesaretle yaratılan bir fabrika öyküsüdür.

Uşak Terakki-i Ziraat Türk A.Ş

Cumhuriyet döneminde şeker fabrikası kurma girişimlerinin öncüsü, Uşaklı Molla Ömer oğlu Nuri Şeker'dir (1856-1958). Nuri Şeker, 19 Nisan 1923'te 51 kişilik kurucu heyetin öncülüğünde Uşak Terakki-i Ziraat Türk Anonim Şirketi'nin kuruluşunu yapar. Şirketin kurulmasıyla birlikte Uşak'ta şeker fabrikası kurma çalışmaları başlar. İkişer liralık hisse senedi çıkararak Uşak halkının sermaye katılımını sağlamaya çalışır. Bir yandan da Ankara'da hükümet yetkilileri ile görüşmeler yapar; Sanayi ve Maadin Bankası'ndan 180 bin lira destek sözü alır.

Kurmayı planladığı fabrika için 14 Avrupalı makine üreticisine mektup yazar, İstanbul'da görüşme talep eder. Fransa, Almanya, İngiltere ve Çekoslovakya temsilcileri ile uzun süren görüşmeler sonucunda; fabrikayı kurmak için, Çekoslovakya'nın Skoda şirketi ile anlaşmaya varılır. Fabrikanın tesis bedeli olarak 404 bin dolar belirlenir. Bu bedelin yüzde 20'si peşin, yüzde 30'u fabrika malzemesi Uşak'a geldiğinde, yüzde 17'si üretim başladığında, yüzde 33'ü da altı sene içinde ödenecektir.

İlk şekerler çuvala doldu

Fabrika temel atma töreni 6 Aralık 1925'te yapılır. Ancak sermaye yetersizliği ve finansman sorunları nedeniyle kuruluş süreci kolay ilerlemez. 600 bin adet hisse senedi planlandığı ölçüde satılamamıştır. Sanayi Maadin Bankası ara ödemelerle montajın tamamlanmasına destek olur ve 12 Ekim 1926 tarihinde montaj biter. Yaklaşık 11 ay süren kuruluş çalışmalarının ardından Alpullu Şeker Fabrikası, 26 Kasım 1926'da işletmeye açılır ve 17 Aralık 1926 günü de Uşak Şeker Fabrikası'nın ilk şekerleri çuvallara dolmaya başlar.

Eş zamanlı olarak 14 Haziran 1925 tarihinde Türkiye İş Bankası yüzde 68, Ziraat Bankası yüzde 10 sermaye katılımı ile Edirne, Tekirdağ, Çatalca, Bilecik milletvekilleri ve tüccarlardan oluşan 10 kişilik bir heyet öncülüğünde " İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları TAŞ" kurulur.

Uşak deneyiminden farklı olarak, daha güçlü sermaye yapısı ile başlanmış olması süreci hızlandırmıştır.

Azmin örneği

Uşak örneği; 65 yaşını aşmış bir Anadolu insanının azmi ile yaratılmış ilk örnek olması nedeniyle, adeta Cumhuriyetin ilk mucizelerindendir. Mucizenin yaratıcısı Molla Ömer oğlu Nuri, yani Nuri Şeker, Cumhuriyet tarihimizin asırlık çınarı olarak belleklerde sonsuza kadar anımsanacaktır.

Cumhuriyetin kuruluşuyla başlayan bu maya tutacaktır. Uşak ve Alpullu'nun ardından 5 Aralık 1933'te Eskişehir, 19 Ekim 1934'te ise Turhal Şeker Fabrikası işletmeye açılır. Böylece Türkiye'deki şeker fabrikalarının sayısı dörde yükselir. Ayrı şirketler tarafından işletilen dört fabrika, 6 Temmuz 1935'te Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ (Türkşeker) çatısı altında birleştirilir. Bu birleşmeyle şeker sanayisinde kamu eliyle yürütülecek yeni bir yatırım ve büyüme döneminin temelleri atılır. Böylece, kamu eliyle şeker fabrikaları sayısı hızla artacaktır.

Nuri Şeker'in torunu Mehmet Şeker tarafından Uşak'ta dönemin belge ve fotoğrafları ile oluşturulan ve adeta Nuri Şeker Müzesi diyebileceğimiz özel bir mekanda sergilenen, fotoğrafta gördüğümüz "1923 tarihli 1 nolu kurucu hisse senedi" de; bugün 14 kamu, 18 özel sektöre ait şeker fabrikası ile şeker sanayimizin adeta ilk temel taşı olarak durmaktadır.

Son dönemde özelleştirme uygulamaları ile yapısal değişiklikler yaşansa da Cumhuriyetin kalkınma iradesiyle atılan adım şeker sanayi, 100'üncü yaşında Cumhuriyetimizin öncü çınarı olarak "yaşamımıza tat katmaya" devam etmektedir.

Kaynakça:
1 Turan Veldet, 30.Yılında Şeker Sanayi, 1958.
2- Süleyman Akgüç, Hayata Tat Katanlar, 2023.
3- Nuri Şeker arşivi.

Şeker Fabrikaları 100 Yaşında

Şeker Sanayi 'nin 100ncü yaşgünü 26 Kasım günü yayına alınmasını planlamaya rağmen, teknik nedenlerle 27 Kasım günü nüshasında yer verilebilen yazım için, Cumhuriyet gazetesine, değerli yönetici ve çalışanlarına içten teşekkürlerimle...

Asırlık Kurumlar

Türk basınının asırlık kurumlarından Cumhuriyet gazetesi ile Türk Sanayinin asırlık kurumu Şeker Fabrikaları birlikteliği de kıvanç duyduğumuz bir güzellik olmuştur.

Tüm Cumhuriyet kahramanlarına saygı ve minnetlerimizle...

S.Akgüç

Kaynaklar:

1-30. Yılında Şeker Sanayi, Turan VELDET, 1958
2-Hayata TAT Katanlar, Süleyman AKGÜÇ,2023
3-NURİ ŞEKER Arşivi, Mehmet ŞEKER

Şeker Fabrikaları 100 Yaşında

8.Mayıs.2026 tarihli "Asırlık Kurumlar" başlıklı yazıda, Cumhuriyet ile varolan ve bugünlere de başarılarını taşıyan asırlık kurumlar gündeme alınmışlardı.
Bu asırlık serüvende hatırlanması gereken bir başka mucize de, inanılmaz bir cesaretle yaratılan bir şirket ve bir fabrika hikayesidir.

Uşak Terakkii Ziraat TAŞ

19.Nisan.1923 de, Uşak'da 50 yöre insanı ile birlikte şirketi kuran Molla Ömer oğlu Nuri(1856-1958); iki yıl boyunca gerekli sermayeyi tamamlamaya çalışır. İkişer liralık hisse senedi çıkararak Uşak halkının sermaye katılımını sağlamaya çalışır. Bir yandan da Ankara'da hükümet yetkilileri ile görüşmeler yapar ve Sanayi ve Maadin Bankasından 180.000 lira destek sözü alır.

Kuracağı fabrika için 14 avrupa kuruluşuna mektup yazar, İstanbul'da görüşme talep eder. Fransa, Almanya, İngiltere ve Çekoslovakya mümessilleri ile uzun süren görüşmeler sonucunda; fabrikayı kurmak için, Çekoslovakya'nın Skoda Şirketi ile anlaşmaya varılır.
Fabrikanın tesis bedeli olan 404 bin doların %20'si peşin, %30'ü fabrika malzemesi Uşak'a geldiğinde,%17'si üretim başladığında, %33'u da altı sene içinde ödenecektir.

İlk şekerle çuvala doldu

Fabrika temel atma töreni 6.Aralık.1925 tarihinde yapılır, ancak fabrika montaj sürecinde parasal sıkıntılar sürer, çünkü 600.000 adet hisse senedi yeterince satılamamıştır. Sanayi Maadin Bankası ara ödemelerle montajın tamamlanmasına destek olur ve 12.ekim.1926 tarihinde montaj biter.
Ama, işletme için yeterli su sağlanamaz ve fabrika iki aylık gecikme ile 10.aralık.1926 günü çalışmaya alınabilir ve 17.Aralık.1926 günü de UŞAK ŞEKER FABRİKASI' nın ilk şekerleri çuvallara dolmaya başlar.

Eş zamanlı olarak 14.haziran.1925 tarihinde; T.İş Bankası %68, Ziraat Bankası %10 sermaye katılımı ile Edirne, Tekirdağ, Çatalca, Bilecik mebusları ve önemli tüccar kişilerden oluşan 10 kişilik bir heyet öncülüğünde " **İstanbul ve Trakya Şeker Fabrikaları TAŞ**." kurulur. Şirketin Alpullu'da kurduğu Şeker fabrikasında 26.kasım.1926 günü de ilk şeker üretilir.
Uşak deneyiminden farklı olarak, daha güçlü sermaye yapısı ile başlanmış olması süreci hızlandırmıştır.

Azmin örneği

Uşak örneği; 65 yaşını aşmış bir Anadolu insanının azmi ile yaratılmış ilk örnek olması nedeniyle, adeta ilk Cumhuriyet mucizelerindendir.
Mucizenin yaratıcısı Molla Ömer oğlu Nuri, yani Nuri Şeker beyefendi, Cumhuriyet tarihimizin asırlık çınarı olarak hafızalarda sonsuza kadar hatırlanacaktır.

Cumhuriyetin kuruluşuyla başlayan bu maya tutacak ve 1935 yılında mevcut 4 şeker fabrikası Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş.(TürkŞeker) çatısı altında toplanacaktır. Böylece, kamu eliyle şeker fabrikaları sayısı hızla artarak sürecektir. Uşak ve Alpullu'nun ardındann 5 Aralık 1933'te Eskişehir, 19 Ekim 1934'te ise Turhal Şeker Fabrikası işletmeye açılır. Böylece Türkiye'deki şeker fabrikalarının sayısı dörde yükselir. Ayrı şirketler tarafından işletilen dört fabrika, 6 Temmuz 1935'te Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ(Türkşeker) çatısı altında birleştirilir. Bu birleşmeyle şeker sanayisinde kamu eliyle yürütülecek yeni bir yatırımll ve büyüme döneminin temelleri atılır. Böylece, kamu eliyle şeker fabrikaları sayısı hızla artacaktır.

Nuri Şeker beyefendinin torunu Mehmet Şeker bey tarafından Uşak'ta dönemin belge ve fotoğrafları ile oluşturulan ve adeta Nuri Şeker Müzesi diyebileceğimiz özel bir mekanda sergilenen, fotoğrafta gördüğümüz "1923 tarihli 1 nolu Kurucu hisse senedi" de; bugün 14 kamu, 18 özel sektöre ait şeker fabrikası ile Şeker Sanayimizin adeta ilk temel taşı olarak durmaktadır.

Son dönemde özelleştirme uygulamaları ile yapısal değişiklikler yaşansa da, Şeker Sanayi 100ncü yaşında Cumhuriyetimizin öncü çınarı olarak "Hayatımıza Tat Katmaya" devam etmektedir.

Kaynakça:

1-Turan Veldet-30.Yılında Şeker Sanayi-1958
2-Süleyman Akgüç-Hayata Tat Katanlar-2023
3-Nuri Şeker arşivi- Mehmet Şeker

DERNEĞİMİZ KURULUŞ YEMEĞİ – 10.Mart.2020

21.Ocak.2020 tarihinde Dernek kuruluşumuz sonrası kısa sürede 100 üyeyi aşmıştık. Her yıl düzenlediğimiz yıl sonu toplu yemeğimizi bu kez Dernek Kuruluş Yemeği olarak düzenledik.

Dönemin TürkŞeker Genel Müdürü sayın Mücahit Alkan, önceki Genel Müdürlerimiz sayın İ.Ertan Yülek ve sayın Selahattin Hun katılımlarıyla çok keyifli saatler geçirdik.
Maalesef ertesi günlerde Covid pandemisi bizleri ev hapsine alınca çalışma ve buluşmalarımız da aksadı.

Sizleri bu Kuruluş Yemeğimize götürelim…

Dernek Başkanımız M.Nuri Yıldırım

TürkŞeker Genel Müdürü Mücahit Alkan

Önceki Genel Müdürlerimiz İ. Ertan Yülek ve Selahattin Hun

Büyümemiz hızla sürdü…
Yemek katılımcısı emekli dostların üyelik başvuruları ile üye sayımız 150'yi aştı.

Henüz üye olmayan Şeker Emeklisi dostlarımız var. Çağrımızı yineleyelim.

Yalnız Kalmayalım, Derneğimizde Birlikte Olalım…

SALI BULUŞMALARIMIZDAN…

29 Ekim Hatırası…

Erdal Aykaç dostumuzun kemanı ile Tsm ziyafeti…

Pandemi henüz bitmemiş…

Bahar güneşi altında…

2018 yılı Yemekli buluşmamızdan…Kadraja sığabildiğimiz kadarıyla…

❖ EMEKLİ DERNEĞİMİZİ TANIYOR MUSUNUZ?

20 yıl kadar önce, bir kaç emekli abimizin özlem gidermek amacıyla Salı günleri buluşması ile başlayıp, zamanla çoğalarak 40-50 kişilik Salı Çay-Simit grubuna dönüşen ve sonunda Yemekli buluşmalarımızda 150 kişiyi aşan Şeker Sanayii Emeklileri olarak; Dernek kuruluşumuzu **21.Ocak.2020** tarihinde gerçekleştirdik.

Amacımız, yurdun dört bir tarafına dağılmış olan emekli dostları kurumsal bir çatı altında bir araya getirmek, birbirimizden uzakta da olsa iletişim içinde olmak, birbirimizle bağımızı koparmamaktı.

Ankara merkezli yapılansak da Eskişehir, İzmir, İstanbul, Antalya, Mersin ve birçok ilden dostlarla Ankara'da toplu yemekli buluşmalarımızda buluştuk.
Eskişehir'deki emekli dostlarla günlük gezi ile buluştuk.
400'e yakın emekli dostumuz ile iletişim sağlıyoruz.
2023 yılında 'Hayata TAT Katanlar' Albüm Kitap çalışmamızla sizlere ulaşmaya çalıştık. Sayfalarımızda bu çalışmamız hakkında bilgileri bulabilirsiniz.

Sizlerden de beklediğimiz; henüz üye olamamış dostlarımızın üyeliğini gerçekleştirmesi ve çalışmalarımıza aktif olarak destek vermeniz, olacaktır.

Bizler kimiz derseniz…

❖ KURUCULARIMIZ

Mehmet Nuri YILDIRIM – Kurucu Başkan
Naip COŞKUN – Başkan Yardımcısı
Süleyman AKGÜÇ _ Genel Sekreter
Şükrü KUTLUAY – Sayman
Nuri TABANOĞLU – Üye
Sadık OTTAN – Üye
Canip SEVİNÇ – Üye

❖ MEVCUT YÖNETİM KURULUMUZ : (21.Aralk.2025 - ….)

Mehmet Nuri YILDIRIM – Kurucu Başkan
Erdoğan GÜNAYDIN – Genel Sekreter
Sermin TABANOĞLU - Sayman
İlyas SEKİZELMA – Üye
İlhan ÇAKIROĞLU – Üye

Süleyman AKGÜÇ – Yayın Kurulu Üyesi

❖ ÜYELİK

Çalışma yaşamının bir döneminde Şeker Sanayii'nden yolu geçen, her yaştan, bay, bayan tüm emekliler Derneğimize üye olabilir. (Dernek tüzüğü, md.3)
Dernek tüzüğü ve tüm bilgileri www.sekeremekli.org.tr sitemizde bulabilirsiniz.

REKLAMLARINIZ

BURADA

GÖRÜNÜR

OLSUN

Şeker Ailesine Katılın,
Tarihimize Birlikte Sahip Çıkalım...

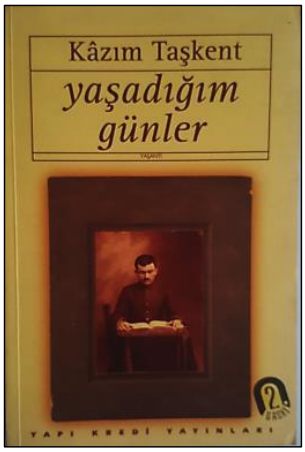

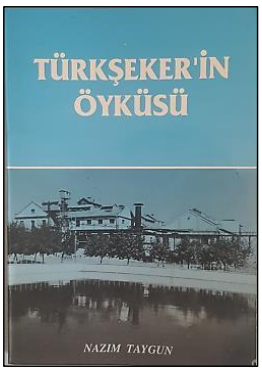

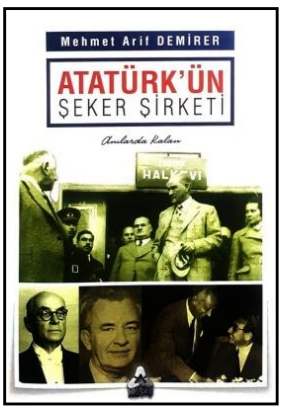

Hazırlayan ve Yayınlayan **: Süleyman AKGÜÇ**
26.Kasım.2026 , ANKARA

İletişim:
Tel: **0533 7677011**
E-posta : **suleymanakguc@gmail.com**